C/2025/105

10.1.2025

Stanovisko - Európsky hospodársky a sociálny výbor

Vytvorenie európskej hlavnej iniciatívy na podporu zdravia

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2025/105)

Spravodajca: **Alain COHEUR**

Poradkyňa	Martini HAGIEFSTRATIOU (za spravodajcu skupiny III)
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15. 2. 2024
Postup podľa RP	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	3. 10. 2024
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	69/0/11
Prijaté na plenárnom zasadnutí	23. 10. 2024
Plenárne zasadnutie č.	591
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	202/0/6

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV vyzýva na vytvorenie európskej hlavnej iniciatívy na podporu zdravia ako výhľadovej politickej vízie na volebné obdobie 2024 – 2029, ktorá by vychádzala zo zásad všeobecnosti, kvality, prístupnosti, solidarity a inkluzívnosti ([1]). Cieľom tejto iniciatívy je vybudovať prierezovú štruktúru v oblasti zdravia v Európskej únii (EÚ). Všeobecnému právu na zdravie musí preto prislúchať ústredné miesto v politických usmerneniach na roky 2024 – 2029 ako „voľbe Európy“ vďaka európskemu pokroku a podpore EÚ pre členské štáty. EHSV žiada, aby sa všetci európski činitelia a zástupcovia s rozhodovacou právomocou zaviazali pracovať na integrovaných politikách v oblasti zdravia a znižovaní nerovností v oblasti zdravia.

1.2. EHSV stanovuje strategické piliere tohto plánu na dosiahnutie solidarity a posilnenej spolupráce v oblasti zdravia, ktorými sú:

— vytvorenie európskej záruky pre oblasť starostlivosti a zdravia v nadväznosti na európsku stratégiu v oblasti starostlivosti ([2]) formou „odporúčania“, kde by sa stanovili viacročné ciele v oblasti zdravia (zosúladením potrieb a rozpočtových prostriedkov) na úrovni EÚ, s možnosťou dospieť k záväznému právnemu predpisu, ako je smernica,

— uplatňovanie integrovaného prístupu „jedno zdravie“, ktorý spája politiky v oblasti zdravia ľudí, zvierat, rastlín a životného prostredia prostredníctvom prístupu „zdravie vo všetkých politikách“, interdisciplinárnu spoluprácu, koordinovaný dohľad, výmenu údajov medzi odvetviami a posilnenú prevenciu – a to aj v boji proti zoonózam, antimikrobiálnej rezistencii, potravinovej bezpečnosti a ochrane ekosystémov – s cieľom účinne riadiť spoločné zdravotné riziká,

([1]) Ú. v. EÚ C 146, 22.6.2006, s. 1.
([2]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o európskej stratégii v oblasti starostlivosti [COM(2022) 440 final] (Ú. v. EÚ C 140, 21.4.2023, s. 39).

— využívanie potenciálu digitalizácie a umelej inteligencie na modernizáciu systémov zdravotnej starostlivosti a súčasne stanovenie usmernení týkajúcich sa kybernetickej bezpečnosti a inkluzívnosti posilnením digitálnych zručností občanov a zdravotníckych pracovníkov v oblasti zdravia,

— zachovanie európskych finančných nástrojov na podporu vnútroštátnych iniciatív a financovania zameraných na oblasť zdravia,

— priorita prisúdená sociálnym a zdravotným investíciám, pričom treba mať na pamäti, že tieto investície majú pozitívny vplyv na hospodársky rast, produktivitu a konkurencieschopnosť ([3]),

— propagácia integrovanej hodnotiacej tabuľky sociálno-hospodárskych, zdravotných a environmentálnych reforiem so zreteľom na stratégiu „nad rámec rastu“, ktorou sa ciele EÚ opätovne zameriavajú na blahobyt a kvalitu života; na usmerňovanie posilňovania zdravotných politík by sa mal vypracovať ukazovateľ investícií do podporného a preventívneho rozmeru zdravia na európskej úrovni, ako aj analýza vplyvu na zdravie,

— vypracovanie plánu investícií zameraných na zvýšenie zručností a docenenie povolaní v oblasti starostlivosti a pracovníkov v zdravotníctve prostredníctvom trojitej dynamiky plánovania, odbornej prípravy – a to aj v prípade „pokročilých postupov“ – a riadenia,

— konkretizácia spolupráce medzi EÚ a WHO Europe s cieľom udržať, prilákať a sprevádzať ošetrovateľský personál, vrátane zdravotných sestier, ktorých nedostatok stále narastá,

— zlepšenie zdravia a bezpečnosti na pracovisku, najmä opatreniami pracovného lekárstva a skríningom v pracovnom prostredí,

— vytvorenie akčného plánu EÚ pre zriedkavé choroby a národných plánov pre zriedkavé choroby na posilnenie koordinovanej reakcie EÚ a členských štátov ([4]).

1.3. EHSV sa zasadzuje za začlenenie diplomacie v oblasti zdravia ako nástroja „mäkkej moci“ ([5]) do vonkajších politík EÚ. Musia sa vypracovať iniciatívy na preukázanie záväzku EÚ voči globálnemu zdraviu, aby získala postavenie priekopníka v oblasti riadenia zdravia a podporovateľa medzinárodnej zdravotnej solidarity.

1.4. EHSV pripomína, že odstránenie významných a pretrvávajúcich rozdielov v oblasti zdravia konštatovaných v rámci EÚ a v jej členských štátoch sa považuje za jednu z hlavných výziev verejného zdravia. EHSV pripomína Konferenciu o budúcnosti Európy, podľa ktorej sa majú využiť všetky súčasné právomoci stanovené v zmluvách a zároveň sa má pokračovať v posilňovaní právneho rámca.

1.5. EHSV požaduje inštitucionalizované zapojenie občianskej spoločnosti do určovania, hodnotenia a monitorovania priorít v oblasti zdravia ([6]). Sociálny dialóg zostáva formálnym a privilegovaným mechanizmom na zapojenie sociálnych partnerov do politík v oblasti zdravia.

2. **Realizácia európskej zdravotnej únie**

2.1. EÚ čelila viacerým krízam, ktoré si vyžadovali posilnenú solidaritu medzi členskými štátmi a európskymi inštitúciami prostredníctvom rozsiahleho balíka európskej zdravotnej únie.

2.2. Cieľ európskej zdravotnej únie sa nemôže obmedziť na boj proti pandémiám, ale musí byť zameraný na celkové zdravie zahŕňajúce všeobecnú kvalitu a prístupnosť služieb zdravotnej starostlivosti, vytváranie podporných a preventívnych politík a opatrení, a to na primárnej, sekundárnej aj terciárnej úrovni, vrátane nelekárskych determinantov.

([3]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Podpora dlhodobého inkluzívneho rastu reformami a investíciami (prieskumné stanovisko na žiadosť belgického predsedníctva Rady) (Ú. v. EÚ C, C/2024/3378, 31.5.2024, https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/3378/oj).

([4]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zabezpečenie silnej európskej solidarity pre pacientov so zriedkavými chorobami (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 75, 28.2.2023, s. 67).

([5]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Stratégia EÚ v oblasti globálneho zdravia – Lepšie zdravie pre všetkých v meniacom sa svete [COM(2022) 675 final] (Ú. v. EÚ C, C/2023/883, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/883/oj).

([6]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Posilnenie občianskeho dialógu a participatívnej demokracie v EÚ: cesta vpred (prieskumné stanovisko na žiadosť belgického predsedníctva Rady EÚ) (Ú. v. EÚ C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

2.3. EHSV sa zasadzuje za pokračovanie ambiciózneho programu podporou hlavnej iniciatívy pre oblasť zdravia, ktorá patrí do rámca „strategického programu EÚ na roky 2024 – 2029“ ([7]), „záverov Rady o budúcnosti európskej zdravotnej únie“ ([8]) a oznámenia Európskej komisie s názvom „Európska zdravotná únia“ ([9]), v súlade a v súčinnosti s usmerneniami Zelenej dohody, modrej dohody, ako aj s cieľmi udržateľného rozvoja.

2.4. Hoci EÚ stanovila právne rámce a vypracovala iniciatívy s cieľom chrániť zdravie občanov a prispieť k jeho zlepšeniu, mnohé ambície sa nepodarilo dosiahnuť pre nedostatok zručností. Európa zdravia sa predovšetkým rozvíjala podporou hlavných oblastí európskej integrácie, ktorými sú vnútorný trh a jednotná mena, bez toho, aby sa dostatočne zohľadňoval zdravotný rozmer, pre ktorý bola EÚ pridelená podporná právomoc.

2.5. S cieľom reagovať na rôzne piliere vnútorného trhu sa prijali konkrétne právne predpisy na vytvorenie vhodného rámca pre voľný pohyb tovaru a služieb, ktoré majú dosah na oblasť zdravia (zdravotnícke pomôcky, farmaceutické výrobky), ako aj osôb (vzájomné uznávanie kvalifikácií).

2.6. Súdny dvor Európskej únie zohral významnú úlohu z hľadiska vplyvu na prístup k cezhraničnej zdravotnej starostlivosti vzhľadom na určujúcu povahu rozsudkov založených na základných zásadách voľného pohybu osôb a práva na sociálnu ochranu a zdravie.

2.7. EHSV odporúča globálny a integrovaný prístup na posilnenie zdravotnej odolnosti EÚ a zaručenie rovnakého prístupu k zdravotnej starostlivosti na celom jednotnom trhu, v súlade so zásadami uvedenými v správe Enrica Lettu ([10]).

2.8. EHSV zdôrazňuje, že zdravie je základným verejným statkom, ktorý si vyžaduje uplatňovanie zásady všeobecného prístupu, pri uplatnení celostného vymedzenia zdravia stanoveného Svetovou zdravotníckou organizáciou (WHO). Na tento účel má každý členský štát „právo organizovať“ svoje služby zdravotnej starostlivosti a zvoliť si právnu formu, ktorou sa zhodnocuje rozmanitosť foriem podnikania, ku ktorým v oblasti zdravia patrí sociálne hospodárstvo a jeho rôzne zložky, ako sú vzájomné spoločnosti a družstvá, pri dodržiavaní verejného záujmu. Prostredníctvom európskej dynamiky sa musia podporiť členské štáty pri posilňovaní svojich systémov zdravotnej starostlivosti.

2.9. EHSV konštatuje, že existujúce mechanizmy na zvládnutie výziev súvisiacich so zdravím sú naďalej rozdrobené a že ciele nie sú integrované prierezovým spôsobom vo všetkých politikách EÚ. Žiada európske inštitúcie, aby hlavnú iniciatívu a plán realizácie stanovili za plnohodnotnú strategickú prioritu, a to v spojení s Európskym pilierom sociálnych práv, so Zelenou dohodou, s modrou dohodou, so správou hospodárskych záležitostí, s digitálnym desaťročím, priemyselnou stratégiou, so stratégiou konkurencieschopnosti a s akčným plánom pre európsku demokraciu.

3. **Vzor a zložky hlavnej iniciatívy**

3.1. EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby opätovne uvažovali o vytvorení návrhu „európskej záruky pre oblasť zdravia“, v nadväznosti na európsku stratégiu v oblasti starostlivosti podľa vzoru existujúcich záruk, ako sú „záruka pre mladých ľudí“ a „záruka pre deti“. Účelom je zaručiť všeobecné právo na zdravie, pri zabezpečení spravodlivej a kvalitnej zdravotnej starostlivosti pre všetkých európskych občanov.

([7]) https://www.consilium.europa.eu/sk/european-council/strategic-agenda-2024-2029/.
([8]) https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2024/06/21/european-health-union-council-calls-on-commission-to-keep-health-as-a-priority/.
([9]) COM(2024) 206 final.
([10]) https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf.

3.2. V rámci tejto hlavnej iniciatívy sa EHSV zasadzuje za spoločný prístup na úrovni Únie, ktorý spočíva na týchto pilieroch:

— podpora ďalšieho zavádzania a operačného vykonávania integrovaného prístupu „jedno zdravie“ prostredníctvom väčšej koordinácie politík v oblasti zdravia ľudí, zvierat, rastlín a životného prostredia,

— uprednostnenie digitalizácie zdravotníctva, ktorá je podstatná na modernizáciu systémov zdravotnej starostlivosti, pri súčasnom zabezpečení optimálnej ochrany údajov,

— podpora európskej zdravotnej suverenity a investícií do výskumu,

— strategická autonómia a priemyselná výroba v oblasti zdravia,

— zníženie nerovností v oblasti zdravia zlepšením prístupu k zdravotnej starostlivosti a jej kvality a zameraním na zriedkavé choroby a iné nedostatočne diagnostikované patológie,

— prepojenie medzi zdravím, sociálnou oblasťou a jednotným trhom pomocou lepšej integrácie zdravotných, sociálnych a hospodárskych politík prostredníctvom revízie európskych ustanovení.

3.3. EHSV pripomína, že na financovanie pilierov tejto hlavnej iniciatívy musí byť k dispozícii značný európsky rozpočet, z ktorého sa doplnia vnútroštátne rozpočty. EHSV pripomína, že je vhodné uplatniť zásadu solidarity, pričom odhaduje, že okrem verejných finančných prostriedkov je potrebné využiť inovačné formy financovania.

3.4. EHSV požaduje uplatňovanie zásady všeobecného prístupu, pri dodržiavaní verejného záujmu, pričom treba zohľadniť pokrok dosiahnutý v období rokov 2019 – 2024 a ísť nad jeho rámec štruktúrovaným plánovaním. EÚ musí pokračovať v príprave na budúce zdravotné krízy, ako aj ďalej investovať do strategických iniciatív s cieľom zlepšiť zdravie, chrániť osoby a posilniť systémy zdravotnej starostlivosti.

4. **Všeobecné pripomienky – Uplatňovanie prístupu „jedno zdravie“**

4.1. Dlhodobá stratégia v oblasti zdravia založená na prístupe „jedno zdravie“ má zásadný význam pre zvýšenie odolnosti ľudí, zvierat, rastlín a ekosystémov. Zároveň by sa ňou reagovalo na vzájomnú závislosť krajín. Jej realizácia si vyžaduje nadobudnutie kolektívneho povedomia v tejto veci a zmenu postojov a správania na miestnej, regionálnej a celosvetovej úrovni. Na prekonanie uzavretého spôsobu myslenia v rámci vypracúvania politík EÚ a medzi nimi treba vynaložiť ešte mnoho úsilia.

4.2. EHSV víta prácu, ktorú Európska komisia začala vykonávať v súvislosti s prístupom „jedno zdravie“ v snahe docieliť jeho účinné a praktické uplatňovanie.

4.3. EHSV podporuje odporúčania z konferencie, ktorá sa konala v Luxemburgu v roku 2023, aby sa tento prístup rozvíjal a uplatňoval:

— posilnením spolupráce medzi všetkými aktérmi (vedeckými, politickými, univerzitnými, administratívnymi),

— zlepšením koordinácie medzi európskymi agentúrami a jednotlivými generálnymi riaditeľstvami Európskej komisie, najmä zriadením medziagentúrnej pracovnej skupiny „jedno zdravie“ a reštrukturalizáciou GR SANTE, aby vzniklo riaditeľstvo, ktoré sa bude venovať prístupu „jedno zdravie“ s prierezovým dosahom (nad rámec izolovaných oblastí),

— podporou vykonávania a sfunkčnenia prístupu na národnej a regionálnej úrovni prostredníctvom viacúrovňového riadenia.

4.4. EHSV podporuje uplatňovanie medzinárodného vyhlásenia o klíme a zdraví, ktoré podpísala EÚ na konferencii COP 28.

4.5. So zreteľom na trojitú planetárnu krízu (zmena klímy, strata biodiverzity a znečistenie) a jej negatívne dôsledky pre zdravie EHSV žiada, aby EÚ a jej členské štáty zintenzívnili úsilie s cieľom prehodnotiť náš vzťah s prírodou, obnoviť ju, ukončiť znečistenie, zmierniť zmenu klímy a adaptovať sa na ňu v snahe chrániť zdravie svojich občanov. Zvýšenie teplôt, extrémne klimatické udalosti a znečistenie mávajú občas priamy vplyv na život ľudí, ale ovplyvňujú aj prevalenciu chronických a prenosných chorôb.

4.6. EHSV odporúča, aby EÚ vypracovala robustnejšie politiky v oblasti verejného zdravia, do ktorých sa v plnej miere začlenia dôsledky a riziká trojitej planetárnej krízy. Zahŕňa to rozšírenie výskumu a sledovanie zdravotných ukazovateľov súvisiacich s klímou, životným prostredím a znečistením, zlepšenie systémov včasného varovania a reakcie na núdzové situácie, ako aj investície do odolných zdravotných infraštruktúr. Okrem toho je dôležité prijať spravodlivý prístup v rámci politiky v oblasti klímy a životného prostredia na ochranu najzraniteľnejších. Takýto prístup si bude vyžadovať koordináciu medzi rôznymi sektormi a disciplínami a bude mať významné súvisiace prínosy v oblastiach, ako je výroba potravín, zdravé stravovanie, ochrana životného prostredia a duševné zdravie.

5. **Posilnenie cieľa digitalizácie zdravotníctva a starostlivosti**

5.1. Prijatie aktu o umelej inteligencii a návrh o európskom priestore pre zdravotné údaje (EHDS) musia zostať prioritou, najmä pokiaľ ide o zdravie. Zavedením európskeho priestoru pre zdravotné údaje sa môžu zlepšiť výsledky pre pacientov a inovácia vo výskume v oblasti zdravia a je to takisto podstatné pre politiky založené na dôkazoch a hodnotách („evidence-informed“ a „value-based“).

5.2. Na zabezpečenie uceleného a účinného prístupu je nevyhnutné, aby bol európsky priestor pre zdravotné údaje zlučiteľný s rôznymi ďalšími právnymi predpismi, najmä s návrhom aktu o umelej inteligencii, všeobecným nariadením o ochrane údajov (GDPR) a opatreniami stanovenými v nariadení o zdravotníckych pomôckach pre aplikácie založené na umelej inteligencii.

5.3. Počas prebiehajúcej digitálnej transformácie je odvetvie zdravotníctva terčom mnohých kybernetických útokov, z čoho vyplýva nevyhnutnosť zaviesť horizontálnu európsku politiku kybernetickej bezpečnosti s cieľom chrániť osobné údaje pacientov a zdravotníckych pracovníkov. Hoci európsky priestor pre zdravotné údaje obsahuje súbor ustanovení o kybernetickej bezpečnosti a zvýrazňuje potrebu silnej kybernetickej bezpečnosti, EHSV zdôrazňuje, že v širšej rovine je potrebné pokračovať v komplexnej stratégii kybernetickej bezpečnosti EÚ, ktorá zahŕňa proaktívne opatrenia, ako je šifrovanie, kontrola prístupu a segmentácia siete, s cieľom chrániť zdravie občanov a právo na zdravie.

5.4. Digitálny vývoj v zdravotníctve sa musí chápať ako nástroj slúžiaci na rešpektovanie základných práv občanov a konsolidáciu medziľudských vzťahov medzi pacientmi a zdravotníckymi pracovníkmi, ktorí tak získavajú viac času na ošetrovanie.

5.5. EHSV súhlasí s obavami Regionálneho úradu WHO pre Európu v súvislosti s digitálnou priepasťou ([11]) a pripomína, že takmer polovica Európanov nemá digitálne zručnosti ([12]). Je naliehavo potrebné zvýšiť digitálnu gramotnosť a posilniť digitálne zručnosti občanov a zdravotníckych pracovníkov, aby bol európsky priestor pre zdravotné údaje úspešný pre všetkých.

5.6. EHSV žiada, aby sa vyvinulo spoločné úsilie o programy zdravotnej gramotnosti so zameraním na rozvoj vedomostí a zručností občanov v oblasti zdravia, aby boli schopní prijímať informované rozhodnutia o svojom zdraví. Súčasne by tieto programy mali zabezpečovať sústavnú aktualizáciu vedomostí poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Iniciatívou by mohlo byť vytvorenie online platformy na úrovni EÚ, ktorá by poskytovala zdroje zdravotnej výchovy prístupné pre všetkých občanov a profesionálnych poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

6. **Zdôraznenie európskej suverenity a hospodárskej prosperity**

6.1. Vzhľadom na zameranie strategických správ o európskom jednotnom trhu ([13]) a o európskej konkurencieschopnosti sa EHSV zasadzuje za konsolidáciu európskeho jednotného trhu v rámci jeho sociálneho a zdravotného rozmeru s cieľom zabezpečiť spravodlivé rozdelenie jeho prínosov medzi všetkých občanov EÚ, a to podporou organizácií sociálneho hospodárstva, uprednostňovaním odbornej prípravy a zlepšovania podmienok pracovníkov v zdravotníctve a integráciou udržateľného a spravodlivého prístupu k zdravotníctvu pre všetkých občanov EÚ za každých okolností. Zámerom tohto prístupu je chrániť osobné slobody a posilniť sociálnu odolnosť a solidaritu vzhľadom na meniace sa demografické a hospodárske skutočnosti.

([11]) https://www.who.int/europe/en/news/item/05-09-2023-digital-health-divide--only-1-in-2-countries-in-europe-and-central-asia-have-policies-to-improve-digital-health-literacy--leaving-millions-behind.
([12]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_22_4560.
([13]) https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf.

6.2. EHSV podporuje zlepšovanie podmienok práce a odmeňovania pracovníkov v zdravotníctve takým spôsobom, aby sa napĺňali potreby v oblasti zdravia, a to prostredníctvom trojitej dynamiky plánovania, odbornej prípravy vrátane prípravy na „pokročilé postupy“ a riadenia, v snahe dosiahnuť všeobecnú zdravotnú starostlivosť zaručením poskytovania služieb občanom všetkých členských štátov. EHSV vyzýva na konkretizáciu spolupráce medzi EÚ a WHO Europe s cieľom udržať, prilákať a sprevádzať ošetrovateľský personál vrátane zdravotných sestier, ktorých nedostatok stále narastá.

6.3. EHSV vyzýva na zavedenie trvalého mechanizmu financovania a investovania pre európske systémy zdravotnej starostlivosti, ktorý by zohľadnil získané poznatky z prechádzajúcich kríz, ako v prípade dlhu v Grécku, aby rozpočtové obmedzenia nenarušili schopnosť štátov zachovať účinné a inkluzívne služby zdravotnej starostlivosti.

6.4. EHSV žiada uplatňovanie rozpočtového rámca EÚ s ohľadom na udržateľnú obnovu a spravodlivú transformáciu, ktorým by sa zaručili oprávnené sociálne a zdravotné investície.

6.5. EHSV vyzýva EÚ a členské štáty, aby na dosiahnutie pokroku smerom k správe sociálno-hospodárskych záležitostí zameranej na blahobyt a celkové zdravie uplatnili revíziu rozpočtových pravidiel prostredníctvom:

— uplatnenia integrovanej hodnotiacej tabuľky obsahujúcej ukazovatele hospodárskych, sociálnych a environmentálnych výsledkov,

— prijatia stratégie „nad rámec rastu“ s dôrazom na kvalitu života,

— vypracovania a záväzného uplatňovania ukazovateľa európskeho dobrého života, ktorý by podporila „norma rozvoja zdravia“ spojená s cieľmi v oblasti zdravia na meranie pokroku v oblastiach podpory zdravia, prevencie chorôb, poskytovania liečebnej starostlivosti a integrovanej zdravotnej pomoci,

— rozvoja prevencie v oblasti zdravia a propagácie vhodných spôsobov života a prostredí na život z hľadiska zdravia,

— podpory duševného zdravia a celkového blahobytu,

— prevencie chronických a infekčných chorôb, ako aj ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci,

— zavedenia posúdenia distribučného vplyvu (DIA) pre všetky nové politiky EÚ s cieľom zabezpečiť súlad so zdravím,

— vypracovania investičného plánu na posilnenie systémov zdravotnej starostlivosti, posilnenie zručností, docenenie pracovníkov v zdravotníctve a prepojenie sietí špecializovaných zdravotných stredísk,

— zavedenia formálneho a trvalého mechanizmu zapojenia organizácií občianskej spoločnosti na dosiahnutie štruktúrovanej a pravidelnej spolupráce pri určovaní priorít európskeho semestra.

7. **Boj proti multifaktorovým nerovnostiam v oblasti zdravia**

7.1. Vzhľadom na výzvy, ktorými sú zaťažené naše systémy zdravotnej starostlivosti, musí byť zníženie nerovností v prístupe k zdravotnej starostlivosti predmetom európskej stratégie, ktorá spočíva v inklúzii a solidarite.

7.2. Okrem našej individuálnej genetickej výbavy a našich životných rozhodnutí je zdravie určované širokým spektrom osobných, sociálnych, ekonomických a environmentálnych faktorov. Európske iniciatívy, ako je iniciatíva „Spoločne zdravšie“ ([14]), sa musia zintenzívniť a diverzifikovať.

7.3. Zatiaľ čo mechanizmy zdravotného poistenia sa v jednotlivých členských štátoch líšia, niektoré členské štáty majú okrem povinného zdravotného poistenia aj doplnkové mechanizmy úhrady, ktoré zahŕňajú rôzne hospodárske a nehospodárske subjekty. EHSV poukazuje na to, že všetky tieto systémy musia prispieť k cieľu zabezpečiť čo najširšiu dostupnosť zdravotnej starostlivosti pre všetkých občanov.

7.4. EHSV navrhuje vytvoriť stimulačné programy na podporu zdravotníckych pracovníkov, aby pracovali v oblastiach s nedostatočnými službami vrátane ostrovných a vidieckych oblastí s nedostupnou lekárskou starostlivosťou.

([14]) https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/healthier-together-eu-non-communicable-diseases-initiative_en?prefLang=sk.

7.5. EHSV uvádza, že zlepšenie ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci predstavuje základný prvok Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv, ktorý musí EÚ presadzovať v spojení s členskými štátmi, najmä opatreniami pracovného lekárstva a skríningom na pracoviskách. EHSV trvá na pravidelnej aktualizácii smernice o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom karcinogénov alebo mutagénov pri práci ([15]).

7.6. Na zlepšenie prevencie neprenosných ochorení je potrebné zvážiť zdravotné aspekty vo všetkých odvetvových politikách a konkrétnym spôsobom:

— v krátkodobom horizonte: posilniť a medzi členskými štátmi koordinovať opatrenia, ktorými sa zlepšuje vykonávanie preventívnych zdravotných opatrení,

— v strednodobom horizonte: zhromažďovať, zhodnocovať, šíriť osvedčené postupy v oblasti prevencie s cieľom zvýšiť účinnosť opatrení a umožniť členským štátom zamerať sa na svoje konkrétne potreby,

— v dlhodobom horizonte: zachovať nepretržité investovanie a silný politický záväzok na zabezpečenie integrácie a udržateľného uplatňovania politík prevencie v oblasti zdravia na všetkých úrovniach riadenia.

7.7. EHSV žiada, aby bola EÚ priekopníčkou pri uplatňovaní záverov Medzinárodnej organizácie práce o dôstojnej práci a ekonomike starostlivosti vzhľadom na zrýchľovanie starnutia, ktoré zdôrazňuje nesúlad medzi dopytom a ponukou služieb zdravotnej starostlivosti a nedostatky v prístupe k zdravotnej starostlivosti, pričom kvalitné služby sú potrebné viac než kedykoľvek predtým.

7.8. Posilnenie 24 európskych referenčných sietí pre zriedkavé choroby a rozšírenie spoločnej akcie JARDIN zdôrazňujú potrebu začleniť tieto siete do vnútroštátnych systémov zdravotnej starostlivosti a zabezpečiť ich budúcu udržateľnosť koordinovanými národnými plánmi zameranými na zriedkavé choroby. Európske partnerstvo pre zriedkavé choroby s udržateľnými finančnými prostriedkami predstavuje základný kameň na zlepšenie životných podmienok pacientov postihnutých zriedkavými chorobami a ich blízkych, a to prostredníctvom vypracovania horizontálneho referenčného rámca politík a postupov, združenia odborných poznatkov, určenia prepojených špecializovaných stredísk, koordinácie medzi vnútroštátnymi plánmi a cieľmi, ktoré sa majú dosiahnuť, ako aj dynamík inovácie modelov starostlivosti. Na tento účel je dôležité podporovať sľubné liečebné postupy, ako je liečenie rádioizotopmi, a ich začlenenie do systémov zdravotnej starostlivosti členských štátov.

8. **Budúcnosť európskej zdravotnej únie**

8.1. EHSV sa zasadzuje za volebné obdobie 2024 – 2029 v znamení Európy lepšieho života a sociálnych práv vďaka väčšej európskej mobilizácii v oblasti zdravotníctva. EHSV zdôrazňuje potrebu vzájomne prepojených transformácií: sociálna spravodlivosť, viacrozmerná konkurencieschopnosť, hospodárska udržateľnosť, digitálna integrácia, ekologická udržateľnosť, zemepisná spravodlivosť, budovanie demokracie a medzinárodná solidarita, pričom odolnosť má usmerňovať opatrenia po skončení pandémie.

8.2. V súlade so zdravotnou úniou musia európske inštitúcie zintenzívniť podporu členských štátov a zaviesť všetky opatrenia uvedené v správe a medziinštitucionálnom vyhlásení o Konferencii o budúcnosti Európy ([16]), na ktorej sa EHSV aktívne zúčastňoval. EHSV zdôrazňuje potrebu:

— posilniť úlohu európskej zdravotnej únie a jej zákonné právomoci s cieľom dosiahnuť zníženie rozdielov v oblasti zdravia pozorovaných v rámci EÚ,

— zvýšiť viditeľnosť a účinnosť zdravotných iniciatív EÚ,

— zaručiť lepší súlad politík na podporu práva na zdravie a zároveň venovať pozornosť subsidiarite.

([15]) Ú. v. EÚ L 88, 16.3.2022, s. 1.
([16]) https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/conference-on-the-future-of-europe/.

8.3. EHSV odporúča, aby EÚ a členské štáty zohrávali rozhodujúcu úlohu v oblasti globálneho zdravia prostredníctvom vykonávania konkrétnych opatrení na podporu pokroku smerom k všeobecne dostupnej zdravotnej starostlivosti. EHSV vyzýva na účinnú viacstrannú spoluprácu v rámci OSN. Je mimoriadne dôležité rozšíriť dvojstranné, regionálne a globálne partnerstvá. EHSV takisto trvá na potrebe spoločne posilniť financovanie globálneho zdravia, podporiť mobilizáciu vnútroštátnych zdrojov v partnerských krajinách a zaviesť súdržnú diplomaciu v oblasti globálneho zdravia. Na zabezpečenie úspechu týchto iniciatív je nevyhnutné zvýšiť kapacity v oblasti zdravia v rámci delegácií EÚ a pravidelne vyhodnocovať dosiahnutý pokrok a vplyv stratégie EÚ v oblasti globálneho zdravia ([17]).

V Bruseli 23. októbra 2024

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

([17]) https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2024/01/29/eu-global-health-strategy-council-approves-conclusions/.